

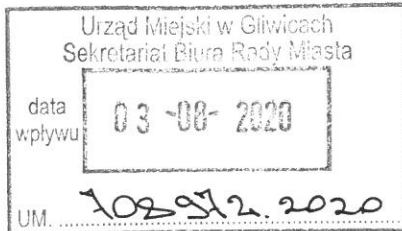
0003. 227. 2020 (6)

Gliwice, 01.08.2020 r.

Katarzyna Kuczyńska-Budka
Agnieszka Filipkowska
Radne Rady Miasta w Gliwicach
Klub KO

capytanie
→ PM
Przewodniczący
Rady Miasta Gliwice
Pszonak
Marek Pszonak

01.08.2020

Pan

Adam Neumann

Prezydent Miasta Gliwice

Dotyczy: budowy zbiornika retencyjnego na potoku Doa (Wójtowianka) na Wilczych Dołach

Na podstawie art. 24 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1991 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity DZ.U. 2015 r. poz.1515) składamy niniejszą interpelację:

Budowa zbiornika retencyjnego na potoku Doa (Wójtowianka) na tzw. Wilczych Dołach, czyli na styku Wójtowej Wsi i Sikornika, budzi wiele emocji. Już prawie 7 tysięcy gliwiczian podpisało petycję, w której domagają się takich zmian w realizowanej inwestycji, które pozwolą ocalić cenny fragment lasu łęgowego z okazami fauny i flory. Teren ten jest cenionym przez gliwiczian miejscem odpoczynku i rekreacji. Warto dodać, że społecznicy nie są przeciwni inwestycji, której celem jest ochrona przeciwpowodziowa. Chcą jedynie jej modyfikacji, która pozwoli na ocalenie cennych okazów przyrody na Wilczych Dołach.

W związku z pojawieniem się nowych okoliczności - ekspertyz przyrodniczych (w załączniku), zgodnie z którymi na obszarze Wilczych Dołów występuje co najmniej 37 gatunków fauny podlegającej ochronie, a także w związku z wystąpieniem Ministra Środowiska, które przesłane zostało na Pana ręce oraz stanowiskiem RDOŚ wystosowanym do aktywistów zajmujących się przedmiotową sprawą (w załączniku) oraz mając na uwadze protesty mieszkańców, prosimy o informację, czy w związku z nowymi, istotnymi okolicznościami, miasto zamierza wprowadzić zmiany w procesie inwestycyjnym – budowie zbiornika retencyjnego na potoku Doa. Jeśli tak, prosimy o informację jakie działania zostaną podjęte. Jeśli nie, prosimy o uzasadnienie tej decyzji, mając na uwadze przesłaną treść ekspertyzy oraz wymienioną wcześniej korespondencję.

Łączymy wyrazy szacunku

Katarzyna Kuczyńska-Budka

I Agnieszka Filipkowska

Warszawa, dnia 2020 -07- 16 .

MINISTER ŚRODOWISKA

MICHAŁ WOŚ

DOP.WOŚ.055.171.2020.

**Pan
Adam Neumann
Prezydent Miasta Gliwice**

szanowny Panie Prezydencie!

W związku z pismem z dnia 1 lipca 2020 r., mieszkańców Gliwic oraz Zarządów Wspólnot Mieszkaniowych Bogatki 1-4, w sprawie budowy suchego zbiornika przeciwpowodziowego na potoku Wójtowianka w Gliwicach, przekazuję następujące informacje o stosowaniu przepisów z zakresu ochrony gatunkowej.

Na wstępie należy poinformować, że postępowania ws. wydania zezwolenia na odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną oraz postępowania ws. procedury oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, o których mowa w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2020 r., poz. 283, z późn. zm.) – osadzone są w zupełnie odrębnych przepisach prawa materialnego, a ich rozstrzygnięcia są od siebie niezależne. Ponadto rozstrzygnięcia te są często dokonywane przez inne organy administracji publicznej.

Oznacza to, że decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 21 czerwca 2016 r., znak: WOOŚ.4233.11.2015.AM.20 o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w przedmiotowej sprawie, nie zwalnia z obowiązku uzyskania stosownych zezwoleń od zakazów z zakresu ochrony gatunkowej, o ile realizacja inwestycji będzie wiązała się z ich naruszeniem.

W przypadku więc, gdy realizacja inwestycji będzie wiązała się z naruszeniem zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną (art. 51 ust. 1 i 52 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020, poz. 55), wraz ze stosownymi aktami wykonawczymi), przeprowadzenie planowanych czynności może nastąpić dopiero po uzyskaniu stosownego zezwolenia na odstępstwo od zakazów w stosunku do gatunków chronionych, na podstawie art. 56 ustawy o ochronie przyrody.

Należy jednocześnie podkreślić, że postępowanie w sprawie wydania zezwolenia na odstępstwa od czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych wszczynane jest wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem takiego zezwolenia. Treść wniosku została określona w art. 56 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody, a informacje zawarte we wniosku powinny być określone w sposób precyzyjny.

Podejmowanie działań zakazanych przy braku takiego zezwolenia jest jednoznaczne z naruszeniem zakazów w stosunku do gatunków chronionych i zgodnie z art. 131 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody oraz art. 181 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, z późn. zm.) stanowi wykroczenie lub przestępstwo w zależności od skali zniszczeń.

Listy chronionych gatunków umieszczone są w trzech rozporządzeniach Ministra Środowiska, tj. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. poz. 1408, z późn. zm.); z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. poz. 1409, z późn. zm.); z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183, z późn. zm.).

Wobec powyższego, w nawiązaniu do informacji mieszkańców, zawartej w ww. piśmie z dnia 1 lipca 2020 r., uprawdopodobniającej występowanie gatunków chronionych oraz w związku z faktem, iż opracowanie przyrodnicze zawarte w Karcie Informacyjnej Przedsięwzięcia pochodzi z 2015 r., zasadne wydaje się wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej i na jej podstawie skierowanie stosownych wniosków o odstępstwa od czynności zakazanych wobec gatunków chronionych do właściwych organów.

Z pozdrowieniami,

MINISTER ŚRODOWISKA

Michał Woś
Michał Woś

Do wiadomości:

Mieszkańcy Gliwic oraz Zarządy Wspólnot Mieszkaniowych Bogatki 1-4, Gliwice

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa; e-mail: sekretariat.bm@srodowisko.gov.pl

niepodlega

MINISTER ŚRODOWISKA
UL. WAWELSKA 52/54
00-922 WARSZAWA

Instytut Biologii Uniwersytetu Opolskiego
Zespół Badań Ekologicznych

OPINIA

Dotyczy:

opracowania pt „Awifauna lęgowa terenu „Wilczych Dołów” w Gliwicach” wykonanej przez firmę ATHENĘ autorstwa: Michał Zawadzki i Tomasz Tańczuk z dnia 11 lipca 2020 r, przedłożonej w postaci elektronicznej (skan oryginału) na potrzeby analiz środowiskowych planowanego suchego zbiornika retencyjnego na potoku Wójtowianka.

Opracowanie jest zwarte, w klasycznym układzie tj.: materiały i metody, opis terenu obserwacji, wyniki, omówienie wyników, stanowisku Autorów względem planowanej wycinki i wnioski końcowe. Stanowi opracowanie faunistyczne dotyczące awifauny lęgowej wybranego obszaru. Taki układ choć miejscami bardzo oszczędny w treści, to w formie jest prawidłowy i wystarczający do tego typu opracowań.

Doświadczenie Autorów opracowania jest bardzo bogate. Obaj są bardzo dobrze przygotowani do wykonywania opracowań awifaunistycznych, tak pod względem doświadczenia w pracy terenowej, jak i w wykonywaniu ekspertyz przyrodniczych dla podmiotów gospodarczych i administracji publicznej.

Metodyka prac terenowych była skrócona, minimalistyczna, jak rozumiem wymuszona późnym rozpoczęciem prac, na co zwracają uwagę już sami Autorzy. Z pewnością spowodowało to niewykrycie gatunków o wczesnowiosennej aktywności. Uwzględniając jednak charakterystykę środowisk badanego obszaru, wpływ ten nie był bardzo istotny. Opisywany teren ma bowiem charakter otwarty, to mozaika dominujących terenów rolniczych, a więc prostszy do wykonywania inwentaryzacji gatunków, w którym potencjalnie występuje znacznie mniej gatunków o wczesnej aktywności, jak to ma miejsce w środowisku leśnym: np. dzięcioły, sowy, kowalik, pelzacz, niektóre gatunki sikor jak np. sikora uboga i czubatka. Nie mniej jednak wykonanie pierwszej kontroli w III dekadzie czerwca mogło wpłynąć na pominięcie części gatunków oraz par lęgowych, które poniosły straty w lęgach i opuściły ten teren, lub zdążyły wyprowadzić młode i rozpocząć dyspersję pólgową.

Uzyskane wyniki należy zatem potraktować jako pewnego rodzaju stan minimum opisywanego obszaru, co zauważają z resztą sami Autorzy raportu. Przy rozpoczęciu obserwacji terenowych na początku sezonu lęgowego, listę ptaków mogło wzbogacić kilka lub nawet kilkanaście gatunków.

Opis używanego sprzętu terenowego w takim środowisku jest całkowicie wystarczający.

Omówienie wyników

Podczas dwóch kontroli Autorzy stwierdzili 37 gatunków ptaków, 35 gatunków wg słusznie przyjętych kryteriów zakwalifikowali jako lęgowe (z różną kategorią lęgową), a dwa: jerzyk i błotniak stawowy jako niełęgowe.

Lista gatunków lęgowych dobrze odzwierciedla charakter środowisk na terenie planowanego zbiornika. To przede wszystkim ptaki terenów rolniczych z obecnością miedz, zakrzewień i niewielkich pasowych zadrzewień. Do typowych gatunków gniazdujących wśród upraw rolniczych należą: bażant, pliszka żółta, łozówka, skowronek, przepiórka. Obecność zakrzewień wzbogaca listę o kolejne: cierniówka, słowik rdzawy i gąsiorek. Typowymi gatunkami dla obszarów zadrzewionych, które gniazdują bądź na drzewach, bądź w warstwie krzewów lub na ziemi pod okapem drzew są: kulczyk, trznadel, szpak, grzywacz, rudzik, pierwiosnek, kos, zięba, sójka, szczygieł, wilga, krętogłów, sroka, modraszka, bogatka, dzięcioł duży, kapturka, kowalik, kwiczoł, śpiewak, wrona siwa, piecuszek i myszołów. Relatywnie długa lista gatunków typowych dla obszarów zadrzewionych świadczy o ciekawej i zróżnicowanej strukturze środowisk zadrzewionych opisywanego obszaru. Obecność na tej liście sześciu gatunków dziuplaków: dzięcioł duży, kowalik, modraszka, bogatka, szpak i krętogłów wskazuje, że drzewostan jest dojrzały, ze starszymi okazami drzew i zasobny w bazę pokarmową.

W wyniku inwentaryzacji stwierdzono kilka gatunków wartych dalszego komentarza, gatunki te zostały także zauważone i skomentowane przez Autorów raportu:

Przepiórka – gatunek z Czerwonej Listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński 2002), o statusie DD – o nieokreślonym stopniu zagrożenia. Ostatnie analizy kwalifikują już przepiórkę do kategorii VU – zagrożony w skali kraju, o umiarkowanym spadku liczebności (Chylarecki i in. 2018). Szacowanie spadku dla ostatniej dekady (lata 2007-2018) wykazało już spadek o 70% (Biuletyn... 2019)

Gąsiorek – gatunek ściśle chroniony w Unii Europejskiej, z 1 Załącznika tzw. Dyrektywy Ptasiej UE.

Gatunki wykazujące spadek liczebności w kraju XXI wieku (analiza w większości dla lat 2000-2016) (Chylarecki i in. 2018): zięba, pliszka żółta, makolągwa, szczygieł, trznadel, myszołów, wrona siwa, skowronek, cierniówka, przepiórka.

Białorzotka – choć gatunek ten wykazywał stabilną sytuację liczebności i rozpowszechnienia dla lat 2000-2016 (Chylarecki i in. 2018), to już ostatnia dekada (analiza dla lat 2007-2018) ujawniła spadek liczebności krajowej populacji aż o 39% (Biuletyn...2019)

Jak podkreślają sami Autorzy raportu, warte odnotowania i zachowania jest także **zerowisko dla ptaków niełęgowych**: jerzyka na tym obszarze, które stanowi ważne miejsce zdobywania pokarmu na gliwickiej populacji tego gatunku.

Podsumowanie

Na obszarze projektowanego zbiornika stwierdzono min. 35 gatunków lęgowych. Z uwagi na późny termin przystąpienia do inwentaryzacji ornitologicznej z pewnością część gatunków mogła zostać nie wykryta i liczba gatunków lęgowych jest zaniżona.

ll.

Prezentowana lista gatunków zawiera przede wszystkim typowe gatunki dla urozmaiconego krajobrazu rolniczego, w którym zachowały się zakrzewienia i pasowe zadrzewienia wzdłuż dróg i cieków wodnych. W składzie gatunkowym liczebnie dominują właśnie ptaki związane z zadrzewieniami, co z jednej strony świadczy o dobrze zachowanej obudowie biologicznej dróg polnych i cieku Wójtowianka, a z drugiej o mocno uproszczonym składzie gatunkowym ptaków upraw rolnych.

Pomimo niepełnego składu awifauny lęgowej, odnaleziono tu kilka gatunków o wyższym statusie ochronnym lub kategorii zagrożenia: jeden gatunek ściśle chroniony w Unii Europejskiej: gąsiorek, jeden gatunek z Czerwonej listy gatunków zagrożonych w kraju: przepiórka, a także aż 11 gatunków wykazujących w ostatnich dekadach spadek liczebności w kraju: zięba, pliszka żółta, makolągwa, szczygieł, trznadel, myszółów, wrona siwa, skowronek, cierniówka, przepiórka i białorzętka.

Dzięki obecności mozaiki środowisk: pól uprawnych, zakrzewionych miedz, grup drzew wzdłuż dróg i wysokiej obudowy biologicznej cieku Wójtowianka, obszar ten z pewnością pełni atrakcyjne środowisko życia dla ptaków, ale w lokalnej skali krajobrazu. Znajduje się ponadto w bliskim sąsiedztwie (ok. 1 km) ornitologicznego regionalnego korytarza ekologicznego (Parusel i in. 2007).

Literatura

BIULETYN MONITORINGU PRZYRODY. 2019. Raport z wdrażania art. 12 Dyrektywy Ptasiej w Polsce w latach 2013–2018: stan, zmiany, zagrożenia. nr 20 (2019/2)

Chylarecki P. i in. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. Biblioteka Monitoringu Ptaków. Warszawa.

Głowaciński Z. red. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Suplement. Instytut Ochrony Przyrody, Kraków.

Parusel J.B., Skowrońska K., Wower A. 2007. Korytarze ekologiczne w województwie śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego województwa etap I. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. 179 ss.

Katowice, 23 lipca 2020 r.

WPN.600.84.2020.ZB

**Zarządy Wspólnot Mieszkaniowych
przy ul. Bogatki 1-4 w Gliwicach**

[Redacted signature area]

Szanowni Państwo,

dziękuję za przekazanie ekspertyz dotyczących wartości przyrodniczych obszaru Wilczych Dołów, gdzie planowana jest budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego.

Jednocześnie wyjaśniam, że decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach nie zastępuje derogacji od zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych wskazanych w ustawie o ochronie przyrody¹.

W przypadku jeżeli prace zaplanowane przez Inwestora będą wiązały się np. z niszczeniem siedlisk gatunków chronionych musi on wystąpić do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o stosowne zezwolenie.

Każdy kto bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu albo grzywny².

Z poważaniem,

p.o. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Katowicach

Mieleszyn
dł. Artur Mielęszyn-Sawicki

¹ Art. 51 i 52 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.)

² Art. 131 pkt 14 ww. ustawy

Do wiadomości:

1. Urząd Miasta Gliwice (ePUAP)
2. WPN a/a

KLAUZULA INFORMACYJNA

Na podstawie art. 13 oraz art. 14 ogólnego Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE o ochronie danych (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016)* zwanego dalej RODO, podaję następujące informacje:

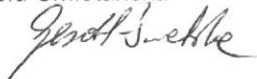
1. Administratorem danych osobowych zgromadzonych w aktach sprawy jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach z siedzibą w Katowicach Plac Grunwaldzki 8-10, 40-127 Katowice, tel.: 32 4206801, fax: 32 4206884, e-mail: sekretariat.katowice@rdos.gov.pl
2. Dane osobowe zgromadzone w aktach sprawy będą przetwarzane na podstawie art. 6 ust. 1 lit. c RODO oraz ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego w związku z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i/lub ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w celu wykonania zadań przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach wynikających z ww. ustaw (dane zostaną wykorzystane w postępowaniu administracyjnym oraz umożliwią doręczenie Pani/Panu korespondencji)
3. Pani/Pana dane osobowe zostały pozyskane z dokumentacji przekazanej przez Wnioskodawcę.
4. Podanie danych (dotyczy Wnioskodawcy) jest: niezbędne do załatwienia sprawy, zgodnie z ww. ustawami.
5. Dane będą udostępniane jedynie podmiotom uprawnionym na podstawie przepisów prawa.
6. Dane będą przetwarzane do momentu ustania celu przetwarzania określonego w pkt. 2, a po tym czasie przez okres oraz w zakresie wymaganym przez przepisy powszechne obowiązujące prawa w celu archiwizacji.
7. Dane nie będą transferowane do państw trzecich oraz organizacji międzynarodowych.
8. Dane nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany, w tym również nie będą profilowane.
9. Każdemu przysługuje prawo do żądania dostępu do swoich danych osobowych i prawo do ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania oraz prawo do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania a także prawo do przenoszenia danych.
10. Każdemu przysługuje prawo do wniesienia skargi do organu nadzorczego w sprawach ochrony danych osobowych tj. do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.
11. Wszelkie informacje związane z danymi osobowymi można uzyskać kontaktując się z Inspektorem Ochrony Danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach pod adresem e-mail: iod.katowice@rdos.gov.pl

* Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04. 05.2016).

Opinia przyrodnicza dotycząca zasadności wykonania inwestycji
pn. „Suchy zbiornik retencyjny na potoku Wójtowianka (Doa)”

Wykonawca:

dr Izabela Gerold-Śmietańska

dr hab. Adam Rostański

Wydział Nauk Przyrodniczych
Uniwersytet Śląski

Katowice, czerwiec 2020

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Lokalizacja planowanej inwestycji	4
3. Charakterystyka warunków przyrodniczych terenu doliny potoku	4
4. Zagrożenia siedliska w związku z planowaną inwestycją	9
5. Walory przyrodnicze potoku Wójtowianka dla mieszkańców	10
6. Konkluzja	11
7. Niezgodności stanu rzeczywistego z opracowaniem przyrodniczym zawartym w Projekcie inwestycji	12
8. Piśmiennictwo	14

1. Wstęp

Prezentowana opinia przyrodnicza dotyczy płatu zadrzewień łągowych na terenie miasta Gliwice, rozciągających się wzdłuż potoku Wójtowianka (Doa), na których planowana jest budowa suchego zbiornika retencyjnego (Projekt „Suchy zbiornik retencyjny na potoku Wójtowianka (Doa)).

Głównym celem opracowania jest ocena aktualnych warunków przyrodniczych doliny potoku oraz wskazanie zagrożeń wynikających z przeprowadzenia inwestycji w pełnym zakresie.

Na podstawie wizji lokalnej (czerwiec 2019) dokonano oceny stanu zachowania zbiorowiska roślinnego, odnosząc obserwacje do aktualnej dokumentacji i literatury przedmiotu (Herbich J. (red.) 2004), aktualnych aktów prawnych w zakresie ochrony przyrody (Ustawa o ochronie przyrody 2004, 2016) oraz zaklasyfikowano główne typy zbiorowisk roślinnych reprezentowanych na badanym terenie (Matuszkiewicz 2008; Herbich J. (red.) 2004).

Przy sporządzaniu Opinii wykorzystano istotne dokumenty dotyczące warunków i założeń technicznych inwestycji:

- opis techniczny projektu „Suchy zbiornik retencyjny na potoku Wójtowianka (Doa) (2015).
- karta informacyjna przedsięwzięcia, w szczególności część: „Uwarunkowania przyrodnicze wraz z inwentaryzacją i oceną wpływu planowanego przedsięwzięcia, analiza przedsięwzięcia w kontekście gospodarki wodnej i ochrony wód: dr hab. Mirosław Grzybowski (Grzybowski M. 2015).

Nazewnictwo naukowe roślin zastosowano za „Krytyczną listą roślin naczyniowych Polski” (Mirek i in. 2002).

Nazwy zbiorowisk roślinnych (syntaksonów) oparto na nazewnictwie zawartym w „Przewodniku do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski” (Matuszkiewicz M. 2008), mapa roślinności potencjalnej pochodzi z opracowania „Potencjalna roślinność naturalna Polski” (Matuszkiewicz J.M., 2008).

2. Lokalizacja inwestycji

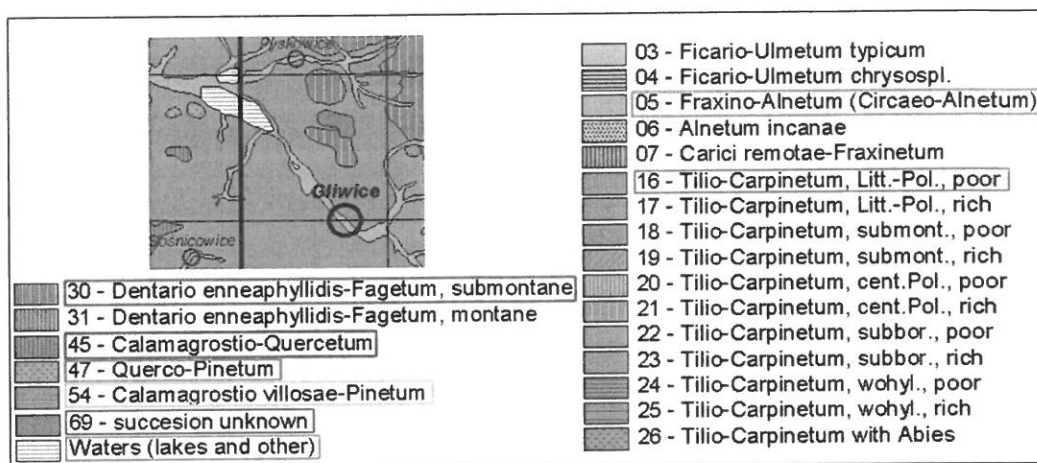
Teren planowanej inwestycji położony jest na terenie miasta Gliwice, w bliskim sąsiedztwie osiedla Sikornik. Dolina potoku Wójtowianka (Doa) rozciąga się na obszarze ok 5,5 km, część planowana do przekształcenia pod inwestycję to powierzchnia ok. 7,69 ha znajdująca się w najbliższym sąsiedztwie osiedla Sikornik.

Rys. 1. Lokalizacja potoku Wójtowianka z zaznaczeniem planowanego zbiornika (południowo-zachodnie tereny miasta Gliwice). (geoportal.gov.pl)

3. Charakterystyka warunków przyrodniczych terenu doliny potoku

Na obszarze doliny potoku w obrębie planowanego zbiornika, wyróżniono zbiorowiska dobrze wykształconych dwóch lasów łągowych: niżowy łąg jesionowo-olszowy (*Fraxino-Alnetum*) oraz fragmenty nadrzecznego łągu wierzbowego (*Salicetum albo-fragilis*) obydwa zaliczane do siedlisk Natura 2000 (kod siedliska *91E0, Herbich J. 2004, Matuszkiewicz M. 2008). Łągi te są trwałym i naturalnym typem zbiorowisk leśnych i odpowiadają siedliskowo obszarowi tej części doliny, co potwierdza mapa roślinności potencjalnej (Matuszkiewicz J. 2008).

Rys. 2. Mapa roślinności potencjalnej z zaznaczeniem omawianego obszaru oraz wykazem zbiorowisk roślinnych (Matuszkiewicz J., 2008)

Wśród gatunków reprezentatywnych dla siedlisk łągu jesionowo-olszowego oraz nadrzecznego łągu wierzbowego wymienić można występujące na obrzeżach potoku Wójtowianka: olszę czarną (*Alnus glutinosa*), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), wierzbę białą i kruchą (*Salix alba*, *Salix fragilis*) w drzewostanie, dziki bez czarny (*Sambucus nigra*), trzmielinę pospolitą (*Euonymus europaea*), czeremchę zwyczajną (*Padus avium*) w podroście. W runie, występują typowe zbiorowiskom łągowym rodzime gatunki roślin, a do najważniejszych należą: pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*), przytulia czepna (*Galium aparine*), tojeść pospolita (*Lysymachia vulgaris*), kosaciec żółty (*Iris pseudocacorus*), niecierpek pospolity (*Impatiens nolitangere*), podagrycznik pospolity (*Aegopodium podagraria*), kuklik pospolity (*Geum urbanum*), wiązówka błotna (*Filipendula ulmaria*), wietlica samicza (*Athyrium filix-femina*). Warstwa runa jest bujna i zwarta, tworzą ją gatunki lasów łągowych, w miejscach wilgotniejszych występują rośliny przechodzące ze zbiorowisk olsowych i bagiennych – np. rzeżucha gorzka (*Cardamine amara*), ziarnopłon wiosenny (*Ficaria verna*), przetacznik bobowiczek (*Veronica beccabunga*) a na powierzchni rzęśl długoszyjkowa (*Callitriche cophocarpa*). Na badanym obszarze występują także typowe dla krajobrazu łągów zbiorowiska zaroślowe oszyjków, pełniące dużą rolę w strukturze fitocenoz – zbiorowiska chmielu, czy ziołorośla z kielisznikiem zaroślowym. Omawiany płat łągu w dolinie Wójtowianki sąsiaduje także z typowymi dla tego syntaksonu - półnaturalnymi zbiorowiskami trawiastymi i turzycowymi, np.

z szuwarami mozgowymi (*Phalaridetum arundinaceae*), sitowiem leśnym (*Scirpetum sylvatici*) i turzycy zaostrowanej (*Caricetum gracilis*) (91E0 Łęgi wierzbowe Herbich, 2019).

Dalsze otoczenie zadrzewień przypotokowych w kierunku północnym i południowym to krajobraz rolniczy - intensywnie użytkowane uprawy rolne, głównie zboża: owies zwyczajny (*Avena sativa*), pszenżyto (*Triticosecale*), pszenica, (*Triticum aestivum*), jęczmień (*Hordeum*) i kukurydza (*Zea mays*) oraz rzepak (*Brassica napus* var. *napus*). Wpływ pól uprawnych zaznacza się także w bujnej formie roślin runa lasu łęgowego, co powodowane jest spływającymi w kierunku potoku nawozami stosowanymi w rolnictwie. Od wschodu obszar graniczy z ogródkami działowymi oraz zabudową mieszkaniową osiedla Sikornik. Bliskie sąsiedztwo terenu zabudowanego oraz użytkowanego kulturowo i rekreacyjnie wpływa na roślinność omawianego terenu. Wpływ ten zaobserwować można na podstawie występowania gatunków synantropijnych w obrębie ścieżek na granicy pól oraz łągu. Do gatunków tu spotykanych należą rośliny ruderalne m.in.: bylica pospolita (*Artemisia vulgaris*), rdest ptasi (*Polygonum aviculare*), łopian większy (*Arctium lappa*), mniszek pospolity (*Taraxacum officinale*), babka większa (*Plantago major*), sałata kompasowa (*Lactuca serriola*) oraz segetalne m.in.: rumianek bezpromieniowy (*Matricaria discoidea*), niezapominajka polna (*Myosotis arvensis*), pięciornik gęsi (*Potentilla anserina*). Od zachodu obszar planowanego zbiornika graniczy z wybudowaną w 2019 roku obwodnicą miasta. Ogromna budowa oraz przerwanie naturalnego ciągu zadrzewień i potoku nie pozostało bez wpływu na omawiany teren. Obszar otoczenia obwodnicy jest znacznie przekształcony, a pokrywa roślinna odbiega od naturalnej na skutek intensywnego użytkowania podczas prac budowlanych i napływu wielu gatunków roślin nie związanych z siedliskiem. Są to np. wiesiołek dwuletni (*Oenothera biennis*), podbiał pospolity (*Tussilago farfara*), koniczyna łąkowa (*Trifolium pratense*), maruna bezwonna (*Tripleurospermum maritimum*), gorczyca polna (*Sinapis arvensis*), dziurawiec zwyczajny (*Hypericum perforatum*) czy pszonak drobnokwiatowy (*Erysimum cheiranthoides*).

W kilku miejscach omawianego fragmentu łągu notowano występowanie gatunków obcych. Wśród drzew były to **pojedyncze** okazy następujących gatunków: robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia*), klon jesionolistny (*Acer negundo*), kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum*), a w warstwie roślin zielnych dwa płaty rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*) o łącznej powierzchni (40 m²), niecierpka gruczołowatego (*Impatiens glandulifera*) o powierzchni (20 m²) oraz nawłóć kanadyjską (*Solidago canadensis*) o powierzchni (5 m²).

Podsumowując stan warunków siedliskowych omawianych zadrzewień można wskazać, że przeważający udział gatunków rodzimych w płacie łągów wskazuje na niewielki wpływ antropogeniczny i naturalny charakter tych zbiorowisk. Stan zbiorowiska łągowego omawianego fragmentu doliny jest dobry, nieco monotony florystycznie, jednak ze względu na warunki siedliskowe wymaga zachowania.

Wykaz notowanych na badanym obszarze gatunków w Załączniku 1.

Ze względu na syntetyczny charakter opinii temat analizy gatunków fauny zasiedlających omawiany teren został przedstawiony ogólnikowo. Bez wątpienia powinno się przeprowadzić dokładne badania poszczególnych grup zwierząt – kręgowców: przede wszystkim płazów, ptaków, ssaków, oraz bezkręgowców: owadów, mięczaków.

W trakcie kilku wizji terenowych notowano w obrębie cieku wodnego żaby: wodną (*Rana esculenta*), trawną (*Rana temporaria*). Natomiast z owadów: nartniki (*Gerris lacustris*), żyrytwę pluskwowatą (*Ilyocoris cimicoides*), pływaka żółto-brzeżka (*Dytiscus marginalis*), ważki (np. ważka ruda (*Libellula fulva*); łunica czerwona (*Pyrrhosoma nymphula*) i inne. Licznie w toni wodnej występuje pijawka końska (*Haemopsis sanguisuga*) oraz ślimaki wodne – błotniarka stawowa i jajowata (*Lymnaea stagnalis*, *Radix balthica*) oraz zatoczek rogowy (*Planorbis corneus*).

Obszar Wilczych Dołów to wyspy śródpolne, zadrzewienia cenne ze względu na bogactwo przyrodnicze będące miejscem bytowania wielu gatunków ptaków. Na omawianym terenie potwierdzono występowanie ok. 20 gatunków ptaków łągowych – opinia ornitologiczna w załączeniu (Załącznik nr 2). Bardzo wiele drzew na tym terenie to duże, często dziuplaste okazy, w których niewątpliwie znajdują schronienie zwierzęta. Teren ten pełni rolę korytarza ekologicznego, który funkcjonuje jako szlak przemieszania się zwierząt i stanowi często schronienie dla zwierzyny, co potwierdzają liczne obserwacje. W krótkim czasie obserwowano tu m.in. liczne gatunki drobnych gryzoni, sarny (*Capreolus*), jeże (*Erinaceus*) czy zające (*Lepus*).

Fot. 1. Widok doliny przewidzianej do przebudowy, (Fot. Gerold-Śmietańska I.)

Fot. 2. Widok doliny przewidzianej do przebudowy, (Fot. Gerold-Śmietańska I.)

4. Zagrożenia siedliska w związku z planowaną inwestycją

Stan siedliska leśnego w otoczeniu potoku Wójtowianka wydaje się optymalny i dość stabilny. Dobrze wykształcony płat zadrzewień łęgowych badanego odcinka potoku - niżowy łąg olszowo-jesionowy (*Fraxino-Alnetum*), oraz nadrzeczny łąg wierzbowy (*Salicetum albo-fragilis*) posiada cechy naturalne.

Na szczególną uwagę zasługuje duże bogactwo gatunkowe roślin, związanych z siedliskami leśnymi, łągowymi i grądowymi, stwierdzone na badanym terenie w trakcie wizji lokalnej (Załącznik 1).

Potok Wójtowianka - to obecnie jedno z nielicznych, jak nie jedyne, na terenie miasta Gliwice naturalne siedlisko cieków wodnych, cenne ze względu na bioróżnorodność, strukturę oraz właściwości retencyjne.

Występowanie zadrzewień łęgowych jest ściśle uzależnione od warunków wodnych – głównie od okresowych zalewów powierzchniowych, wsięków wody lub okresowo wysokiego poziomu wód gruntowych. Największym zagrożeniem tego siedliska jest zmiana stosunków wodnych, poprzez regulacje cieków wodnych powodujące osuszenie terenu, ograniczenie zalewów, brak ciągłości przepływu wody, odlesienie. Regulacje stosunków wodnych zmieniają warunki hydrologiczne, ale są także związane z usuwaniem nadwodnych zadrzewień, co powoduje bezpośrednio niszczenie płatów siedliska (*91E0 Łęgi wierzbowe Natura 2000, 2020).

Planowane zabiegi techniczne na obszarze przewidywanym do inwestycji opisane w dokumentacji „Suchy zbiornik retencyjny na potoku Wójtowianka (Doa)” (2015), stanowią istotną ingerencję w siedlisko naturalne. W przypadku planowanej inwestycji cały obszar zostanie drastycznie przekształcony – usunięcie większości drzew, pogłębienie terenu oraz skanalizowanie potoku w kamiennym obudowaniu – bezpowrotnie zniszczy cenną enklawę naturalnego siedliska, zmieni krajobraz oraz wpłynie negatywnie na bioróżnorodność tego terenu.

Należy zaznaczyć, że siedliska łągowe charakteryzuje niebywała zdolność retencji. Okresowe zalewanie, wysoki poziom wód gruntowych to warunki prawidłowego wzrostu tych fitocenoz. Budowa suchego zbiornika retencyjnego polegająca na tak znacznym przekształceniu terenu, na obszarze o naturalnych zdolnościach zatrzymania wody wydaje się być niewspółmierna do założonych celów.

Zrównoważony projekt zakładałby wykorzystanie naturalnych zdolności retencyjnych siedliska z możliwością zwiększenia potencjału poprzez np. budowę

zapór czy odtworzenie istniejących na potoku budowli hydrotechnicznych. Pozostawienie siedliska w naturalnej formie z elementami hydrotechnicznymi pozwoliłoby także na zwiększenie różnorodności krajobrazowej i biologicznej tego terenu, polepszenie warunków odpoczynku i czerpania wody przez migrujące zwierzęta, w tym awifaunę, a przede wszystkim osiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planach gospodarowania wodami miasta.

Poza bezsprzeczną ingerencją w siedlisko omawianego obszaru inwestycja nie pozostanie obojętna także dla pozostałych fragmentów potoku Wójtowianka, a także okolicznych terenów. Wpływy będą polegały na zakłóceniu stosunków wodnych i przesuszeniu tych siedlisk, zniszczeniu siedlisk bytowania zwierząt, zniszczeniu szaty roślinnej w miejscu wykonania robót oraz w całym okolicznym terenie, zmianach klimatu miejscowego.

Inwestor powinien rozważyć celowość tak szeroko zakrojonego projektu o znacznej ingerencji w siedlisko o charakterze naturalnym. Ponadto dziwi fakt, że przy przeprowadzonej inwestycji budowlanej obwodnicy, Urząd Miasta Gliwice jednoznacznie wskazywał w decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, że dolina potoku Doa jest „**cennym przyrodniczo obszarem i nakazuje jej bezwzględną ochronę**” (Decyzja Nr Ś-65/2012 UM Gliwice). Kilka lat później natomiast teren ten przeznacza do całkowitego przekształcenia, zniszczenia jego bogactwa przyrodniczego oraz pozbawienia go cennej roli w lokalnej biocenozie.

5. Walory przyrodnicze potoku Wójtowianka dla mieszkańców

Potok Wójtowianka przepływa w bliskim sąsiedztwie dużego osiedla mieszkaniowego Sikornik (ok. 13.000 mieszkańców, dane z 2018 r.). Dzielnica ta, nie ma w swym otoczeniu żadnego parku lub większego terenu zielonego i jedynie pola uprawne oraz dolina potoku Wójtowianka, z którą sąsiaduje od zachodu, dają mieszkańcom możliwość bliskiego kontaktu z przyrodą.

Zaznaczyć należy, że fragment potoku przeznaczony pod inwestycję jest najbliższym położonym zadrzewionym naturalnym obszarem sąsiadującym z zabudową mieszkalną. Może wydawać się, że potok Wójtowianka rozciąga się na wiele kilometrów (Rys 1.) jednak nie jest on w pełni dostępny dla mieszkańców. Wójtowianka od źródeł jest ciekim wodnym prowadzonym w przydrożnym rowie wśród pól uprawnych, kolejny znaczny fragment przebiega przez poligon wojskowy objęty zakazem wstępu. Odcinek potoku między poligonem a obwodnicą jest otwarty, jednak

zadrzewiony fragment jest znacznie oddalony od osiedla i nie wszyscy mieszkańcy mogą z niego korzystać.

Fragment zadrzewień łęgowych, tak blisko osiedla jest nieocenionym miejscem odpoczynku dla wielu mieszkańców. Zaznaczyć warto fakt naturalnego mikroklimatu jaki stwarza ocieniona dolinka oraz meandrujący naturalny potok w upalne dni. Usunięcie drzew i całego płatu łągu, gdzie planowany jest suchy zbiornik, będzie ogromną stratą nie tylko dla środowiska przyrodniczego, ale też dla krajobrazu tego terenu oraz mieszkańców osiedla i całego miasta.

6. Konkluzje

Po dokonaniu analizy warunków przyrodniczych terenu planowanego pod inwestycję suchego zbiornika retencyjnego na potoku Wójtowianka (Doa), stwierdza się, że planowana inwestycja – ze względu na występowanie szczególnych wartości przyrodniczych jakimi są dobrze zachowane płaty lasu łągowego i cenny biocenotycznie teren – wpłynie bezpośrednio na zniszczenie wartości przyrodniczych omawianego terenu i przyczyni się do znacznego obniżenia tych wartości na pozostałych fragmentach potoku.

Tak duża ingerencja w siedlisko o charakterze naturalnym nie powinna mieć miejsca w XXI wieku. Na przyrodę powinniśmy patrzeć nie jako na miejsce, które możemy na własny użytek przekształcić, ale na możliwość zachowania jej walorów i bogactwa rozsądnie z nich korzystając.

Ze względu na wysoką zdolność retencyjną siedliska łągowego oraz wizję jego całkowitego zniszczenia, jakie dokona planowana budowa zbiornika, zaleca się pozostawić płat łągu z zachowaniem naturalnego przepływu wody w potoku leśnym zmieniając dotychczasowe zamierzenia inwestycji poprzez ograniczenie i zmianę zakresu prac na omawianym terenie.

Rekomenduje się wykonanie zapór, utworzenie niewielkich powierzchni zalewowych, które w naturalny sposób będą się wypełniały przy większych wezbraniach. Rozwiązanie to stanowiłoby racjonalną gospodarkę ukierunkowaną na magazynowanie wody w siedlisku oraz glebie, przy jednoczesnym zachowaniu cennego siedliska i pozytywnym oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze.

Uwagę zwracają także istniejące ciekawe historyczne budowle hydrotechniczne zaleca się wykonanie inwestycji przywracających im funkcję retencyjną oraz wykorzystanie ich jako element wzbogacający krajobraz.

Planowana inwestycja w pełnym zakresie jest istotną ingerencją w środowisko, jednak zrealizowanie prac w częściowym wariantcie nie powinno znacząco wpłynąć na otoczenie potoku.

7. Niezgodności stanu rzeczywistego z opracowaniem przyrodniczym zawartym w Projekcie inwestycji

Do przygotowania aktualnej opinii dotyczącej wartości przyrodniczych terenu Wilczych Dołów skłoniło Autorów między innymi opracowanie przyrodnicze zawarte w Karcie informacyjnej Przedsięwzięcia (Grzybowski M. 2015), z którym w wielu miejscach nie sposób się zgodzić.

Błędnie została zinterpretowana mapa roślinności potencjalnej na podstawie której Autor KIP wskazuje siedlisko łągu jesionowo-wiazowego (*Ficario-Ulmetum*), natomiast skład gatunkowy potwierdza typowy łąg jesionowo-olszopowych (*Fraxino-Alnetum*), stąd wydaje się, że Autor KIP odnosi analizy do siedliska, które w rzeczywistości na badanym terenie nie występuje.

Ponadto nie można zgodzić się z Autorem KIP, który wskazuje na dominację gatunków obcych występujących licznie w runie łągu wzdłuż całego cieku, oraz sugeruje, że obszar cechuje się bardzo niską wartością przyrodniczą i jest wybitnie synantropijny. Obecne analizy prezentują przeciwne wyniki – potwierdzono znaczny udział gatunków rodzimych przynależnych wskazanym siedliskom co potwierdza naturalne cechy zbiorowisk. Rośliny inwazyjne wskazywane przez Grzybowskiego (2015) jako dominujące w runie łągu (niecierpek gruczołowaty oraz rdestowiec ostrokończysty) zajmują obecnie powietrzną nie większą aniżeli 5 % badanego obszaru. Jak wiadomo gatunki inwazyjne nie ustępują samoczynnie ze środowiska, zatem wątpliwości budzi fakt tak licznego ich notowania kilka lat temu.

Także stwierdzenie Autora KIP, że „*nie jest to obszar atrakcyjny dla fauny*” oraz „*teren trudny do zasiedlenia przez faunę*” budzą podejrzliwość, skoro kilka krótkich wizji terenowych pozwoliło na potwierdzenie kilkudziesięciu gatunków zwierząt – bytujących w potoku, jego obrzeżach oraz sąsiedztwie pól. Przypuszczać można, że dokładna analiza pozwoliłaby na znaczne poszerzenie listy gatunków fauny Wilczych Dołów. Sąsiedztwo osiedla mieszkalnego czy użytkowanie terenu rekreacyjnie w żaden sposób nie odstrasza zwierząt, które ewidentnie traktują zadrzewienia jako miejsce schronienia, bazę pokarmową czy rozrodczą.

Na podstawie aktualnych analiz przyrodniczych można stwierdzić, że opinia zawarta w KIP, niewspółmiernie do stanu rzeczywistego i walorów tego terenu, określiła Wilcze Doły jako obszar o niskiej wartości przyrodniczej. Największe poruszenie powoduje fakt, że na jej podstawie, instytucja odpowiedzialna za realizację regionalnej polityki ochrony środowiska (RDOŚ Katowice) wydała decyzję o braku konieczności wykonania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (OOŚ), co przy tak dużej ingerencji w naturalne siedliska wydaje się błędne i wysoce szkodliwe.

Jest wysoce prawdopodobne, że w oparciu o dane pochodzące ze szczegółowej i rzetelnej inwentaryzacji przyrodniczej RDOŚ wydałby decyzję o konieczności wykonania opinii o oddziaływaniu i wpływie jakie dla środowiska niesie planowana inwestycja.

8. Piśmiennictwo

- Decyzja Nr ŚR-65/2012 o uwarunkowaniach środowiskowych. UM Gliwice 2012
- Herbich J. (red.). 2004. Lasy i Bory. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T.5., s. 203-242
- Karta informacyjna przedsięwzięcia, „Uwarunkowania przyrodnicze wraz z inwentaryzacją i oceną wpływu planowanego przedsięwzięcia/analiza przedsięwzięcia w kontekście gospodarki wodnej i ochrony wód: dr hab. Mirosław Grzybowski, 2015
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Potencjalna roślinność naturalna Polski. IGiPZ PAN, Warszawa
- Matuszkiewicz W. 2008. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. PWN, Warszawa.
- Mirek Z., Piękoś-Mirek H., Zając A., Zając M. 2002. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Instytut Botaniki PAN, im. W. Szafera, Kraków.
- Projekt Budowlany dla Realizacji Zadania pn.: „Suchy zbiornik retencyjny na potoku Wójtowianka (Doa)”, Poznań (2015)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. Ustaw nr. 92, poz.880.
- Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o lasach. Dz.U. 2016 poz. 2249.
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Leśne siedliska przyrodnicze Natura 2000 w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska i Opolszczyzny. <http://e-silva.uni.wroc.pl/91E0.html> (dostęp 2020).

Załącznik nr 1

Wykaz gatunków notowanych w trakcie wizji terenowej na terenie planowanym do realizacji suchego zbiornika retencyjnego na potoku Wojtowanika (Doa), czerwiec 2020

Babka większa – *Plantago major* L.
Bez czarny – *Sambucus nigra* L.
Bluszcz kurdybanek - *Glechoma hederacea* L.
Bodiszek cuchnący - *Geranium robertianum* L.
Bylica pospolita - *Artemisia vulgaris* L.
Kielisznik zaroślowy - *Calystegia sepium* (L.) R.Br.
Chmiel pospolity – *Humulus lupulus* L.
Czeremcha pospolita – *Padus avium* Mill.
Dąb szypułkowy – *Quercus robur* L.
Dziurawiec zwyczajny – *Hypericum perforatum* L.
Glistnik jaskótcze ziele - *Chelidonium majus* L.
Głóg jednoszyjkowy – *Crataegus monogyna* Jacq.
Gorzycza polna – *Sinapis arvensis* L.
Gwiazdnica gajowa – *Stellaria nemorum* L.
Jarząb pospolity – *Sorbus aucuparia* L. em. Hedl.
Jaskier rozłogowy – *Ranunculus repens* L.
Jemioła pospolita – *Viscum album* L.
Jesion wyniosły – *Fraxinus excelsior* L.
Jeżyna – *Rubus* sp.
Jeżyna popielica – *Rubus caesius* L.
Kasztanowiec biały – *Aesculus hippocastanum* L.
Klon jesionolistny – *Acer negundo* L.
Klon polny – *Acer campestre* L.
Klon pospolity – *Acer platanoides* L.
Koniczyna łąkowa – *Trifolium pratense* L.
Kosaciec żółty – *Iris pseudocacorus*
Kościenica wodna – *Myosoton aquaticum* L.
Kuklik zwisty – *Geum urbanum* L.
Kupkówka pospolita – *Dactylis glomerata*
Liguster – *Ligustrum vulgare* L.
Lipa drobnolistna – *Tilia cordata* Mill.
Łopian większy – *Arctium lappa* L.
Malina właściwa – *Rubus idaeus* L.
Maruna bezwonna – *Tripleurospermum maritimum* (L.) W. D. J. Koch
Mierznicza czarna – *Ballota nigra* L.

Mniszek pospolity – *Taraxacum officinale* L.
Mozga trzcinowata – *Phalaris arundinacea* L.
Mydlnica lekarska – *Saponaria officinalis* L.
Nawłóć kanadyjska – *Solidago canadensis* L.
Niecierpek drobnokwiatowy – *Impatiens parviflora* DC.
Niecierpek gruczołowaty – *Impatiens glandulifera* Royle
Niezapominajka polna – *Myosotis arvensis* (L.) Hill
Olcha czarna – *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
Orzech włoski – *Juglans regia* L.
Ostrożeń łąkowy – *Cirsium rivulare* All.
Ostrożeń warzywny – *Cirsium oleraceum* (L.) Scop.
Pięciornik gęsi – *Potentilla anserina* L.
Pięciornik rozłogowy – *Potentilla reptans* L.
Podagrycznik pospolity – *Aegopodium podagraria* L.
Podbiał pospolity – *Tussilago farfara* L.
Pokrzywa żegawka – *Urtica urens* L.
Porzeczka czerwona – *Ribes spicatum* E. Robson
Przetacznik bobowiczek – *Veronica beccabunga* L.
Przymiotno białe – *Erigeron annuus* (L.) Pers.
Przytulia czepna – *Galium aparine* L.
Pszonak drobnokwiatowy – *Erysimum cheiranthoides* L.
Rdest ptasi, rdest różnolistny – *Polygonum aviculare* L.
Rdestowiec ostrokończysty – *Reynoutria japonica* Houtt.
Robinia akacja – *Robinia pseudoacacia* L.
Róża dzika – *Rosa canina* L.
Róża wielokwiatowa – *Rosa multiflora* Thumb
Rumianek bezpromieniowy – *Matricaria discoidea* DC.
Rzepak – *Brassica napus* L. ssp. *napus*
Rzepicha błotna – *Rorippa palustris* L.
Rzepicha ziemnowodna – *Rorippa amphibia* L.
Rzeżucha gorzka – *Cardamine amara* L.
Rzęśl długoszyjkowa – *Callitriche cophocarpa* Sendtn.
Rzęśl hakowata – *Callitriche hamulata* Kütz. ex W.D.J.Koch
Sałata kompasowa – *Lactuca serriola* L.
Sitowie leśne – *Scirpus sylvaticus* L.
Skrzyp polny – *Equisetum arvense* L.
Stokłosa bezostna – *Bromus inermis* Leyss.
Stokłosa miękka – *Bromus hordeaceus* L.

Stulisz lekarski – *Sisymbrium officinale* (L.) Scop
Szczaw polny – *Rumex acetosella* L.
Szczaw rozpierzchły – *Rumex thyrsoiflorus* Fingerh.
Tojeść pospolita – *Lysimachia vulgaris* L.
Trzcinnik piaskowy – *Calamagrostis epigejos* (L.) Roth
Trzmielina pospolita – *Euonymus europaea* L.
Turzyca owłosiona – *Carex hirta* L.
Urtica dioica L. – Pokrzywa zwyczajna
Wiązówka błotna – *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.
Wierzba biała – *Salix alba* L.
Wierzba krucha – *Salix fragilis* L.
Wiesiołek dwuletni – *Oenothera biennis* L.
Wietlica samicza – *Athyrium filix-femina* (L.) Roth
Wiśnia ptasia, czereśnia – *Cerasus avium* (L.) Moench
Wyka czteronasienna – *Vicia tetrasperma* (L.) Schreb.
Wyka wąskolistna – *Vicia angustifolia* L.
Zawilec gajowy – *Anemone nemorosa* L.
Ziarnopłon wiosenny – *Ficaria verna* Huds.

Gliwice 12.06.2020.

OPINIA ORNITOLOGICZNA

Rejon tzw. Wilczych Dołów czyli potoku Wójtowianka i przyległych pól badany był szczegółowo pod względem ornitologicznym jedynie w latach 1988-90. Wykazano wtedy ponad 40 gatunków ptaków lęgowych to znaczy takich, które na tym terenie miały gniazda. Były to:

Bażant	Pliszka siwa	Kowalik
Kuropatwa	Pliszka żółta	Bogatka
Przepiórka	Słowik rdzawy	Modraszka
Derkacz	Rudzik	Pelzacz ogrodowy
Czajka	Kwiczot	Zięba
Krogulec	Śpiewak	Szczygieł
Kukułka	Kos	Dzwoniec
Dzięcioł duży	Ciarniówka	Kulczyk
Grzywacz	Kapturka	Makolągwa
Wilga	Zaganiacz	Potrzeszcz
Sójka	Łozówka	Trznadel
Sroka	Muchołówka żałobna	Mazurek
Gąsiorek	Muchołówka szara	
Szapka	Pierwiosnek	
Skowronek	Piecuszek	

Podczas krótkiej wizji terenowej w dniu 10.06.2020 zaobserwowano połowę z nich. Samych słowików i pokrzewek (ciarniówka, kapturka) było ok 20 par. Świadczy to

o tym, że zespół gatunków jest tu nadal bogaty.

Zniszczenie doliny potoku i zabetonowanie kilku hektarów pól wydaje się inwestycją nieuzasadnioną. Co prawda teren ten nie jest unikalny przyrodniczo, ale też cały lokalny krajobraz będzie bezpowrotnie zniszczony. Bioróżnorodność obecnej biocenozy, która trwa tu z pewnością 150-200 lat zostanie zdecydowanie ograniczona poprzez planowany zakres prac ziemnych. Nieużytki i pola uprawne mimo, że są zespołami synantropijnymi, z biegiem czasu stały się elementami naturalnymi tej biocenozy. Sformułowanie użyte w Karcie Informacyjnej Przedsięwzięcia, że „obszar ten cechuje się bardzo niską wartością przyrodniczą” może być stosowane do hałdy lub do terenów po nieczynnych zakładach przemysłowych a nie do tego typu środowiska. Warto przypomnieć, że drzewa i rośliny zielne, które tam rosną produkują taki sam tlen jak rośliny w puszczy amazońskiej. A przeciwko jej wycięciu zawsze ochoczo protestujemy.

Z poważaniem

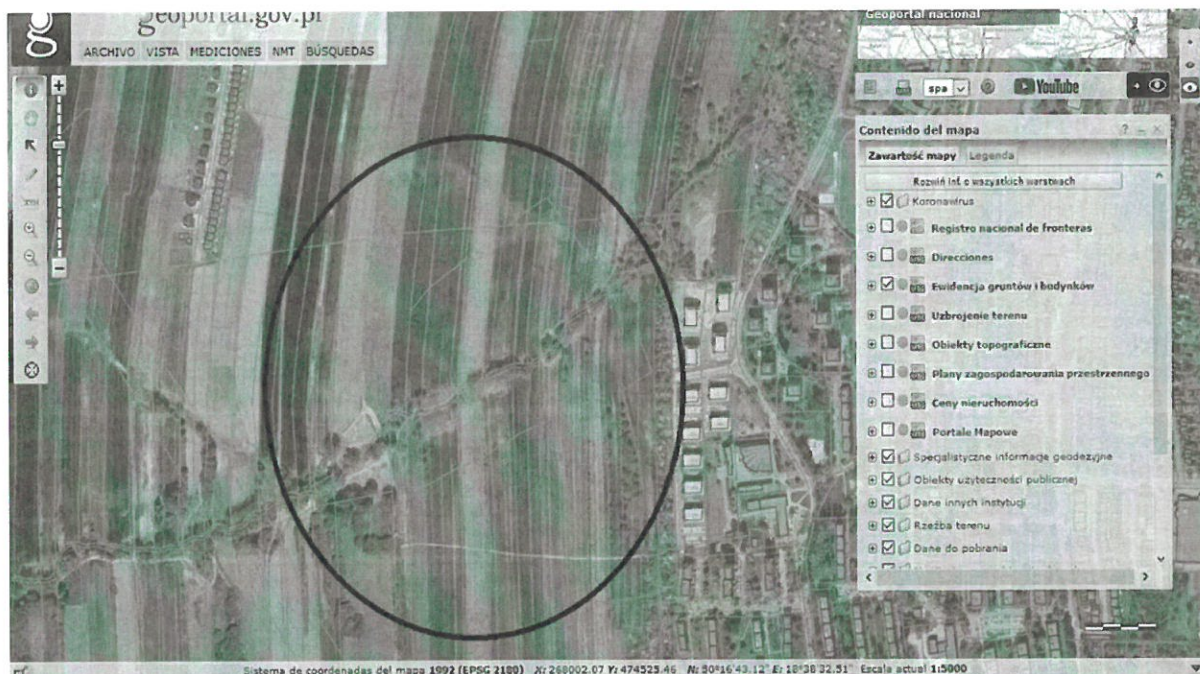
mgr Tomasz Grochowski, ornitolog

ATHENE – MICHAŁ ZAWADZKI

**Awifauna lęgowa terenu „Wilczych Dołów” w
Gliwicach.**

Michał Zawadzki

Opole, 11.07.2020

Fot.1 „Wilcze Doły” lokalizacja (geoportal.gov.pl)

Metodyka

W celu uzyskania obrazu awifauny lęgowej inwentaryzowanego terenu przeprowadzono dwie całodzienne kontrole terenowe:

25.06.2020 Tomasz Tańczuk

02.07.2020 Michał Zawadzki

W badaniach awifauny lęgowej kierowano się metodyką przyjętą w poradnikach metodycznych (Borowiec i in. 1981, Chylarecki i in. 2015).

Opis używanego sprzętu :

Luneta Swarovski ATX 85

Lornetka Zeiss Conquest 10x42

Aparat Canon EOS 7D Mark2 + Obiektyw Canon 400mm/F5.6

Aparat Iphone 7s

Opis inwentaryzowanego terenu :

Niniejsza ekspertyza obejmuje teren budowy planowanego „suchego zbiornika retencyjnego na potoku „Wojtówianka” (szczegółowy zakres vide fot. 1)

Fot.. 2 „Wilcze Doły” , przykładowa fotografia inwentaryzowanego terenu (T. Tańczuk)

Fot.. 3 „Wilcze Doły” , przykładowa fotografia inwentaryzowanego terenu (T. Tańczuk)

Fot.. 4 „Wilcze Doły” , przykładowa fotografia inwentaryzowanego terenu (M. Zawadzki)

Fot.. 5 „Wilcze Doły” , przykładowa fotografia inwentaryzowanego terenu (M. Zawadzki)

Wyniki inwentaryzacji :

Wykaz stosowanych kryteriów lęgowości/zachowań i odpowiadających im kategorii gniazdowania (wg Sikora i in. 2007, zmienione).

Zachowanie/kryterium lęgowości	Symbol	Kategoria
Obserwacja/stwierdzenie gatunku	ST	
Ptaka młodociany	JUV	niełgowy
Pojedyncze ptaki obserwowane w siedlisku lęgowym	O	Gniazdowanie możliwe (A)
Jednorazowa obserwacja śpiewającego lub odbywającego loty godowe samca w siedlisku lęgowym	S	
Para ptaków obserwowana w siedlisku lęgowym	PR	
Śpiewający lub odbywający loty godowe samiec stwierdzony co najmniej przez 2 dni w tym samym miejscu (zajęte terytorium) lub równoczesne stwierdzenie wielu samców w siedlisku lęgowym	TE	
Kopulacja lub toki w siedlisku lęgowym	KT	Gniazdowanie prawdopodobne (B)
Odwiedzanie miejsca nadającego się na gniazdo	OM	
Zachowanie lub głosy niepokoju sugerujące bliskość gniazda lub piskląt	NP	
Plama lęgowa (u ptaka trzymanego w ręku)	PL	
Budowa gniazda lub drążenie dziupli	BU	
Odwodzenie od gniazda lub młodych (udawanie rannego) albo atakowanie obserwatora	UDA	
Gniazdo używane w danym sezonie lub skorupy jaj z danego sezonu	GNS	
Gniazdo zajęte	ZAJ	
Gniazdo wysiadywane	WYS	Gniazdowanie pewne (C)
Ptaki z pokarmem dla młodych lub odchodami piskląt	POD	
Gniazdo z jajami	JAJ	
Gniazdo z pisklętami	PIS	
Młode zagniazdowniki nietotne lub słabo lotne albo podloty gniazdowników poza gniazdem	MLO	

Tab. 1 Kryteria lęgowości stosowane w niniejszej ekspertyzie.

Gatunki przedstawiono wg kolejności stwierdzeń. W rubryce „Status gatunku...” dla gatunków nielicznych i średniolicznych podano szacowaną liczebność par lęgowych w Polsce.

Gatunek	25.06.2020	2.07.2020	Kryterium lęgowości
1. Kulczyk <i>Serinus serinus</i>	1♀ + 2 juv. , 2	+	MŁO / C
2. Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>	+ , gniazdo	+	GNS / C
3. Kukułka <i>Cuculus canorus</i>	1♂	1♂, 1	TE / B
4. Grzywacz <i>Columba palumbus</i>	+	+	PR / B
5. Rudzik <i>Erithacus rubecula</i>	+	+	O / A
6. Pierwiosnek <i>Phylloscopus colybita</i>	+	+	TE / B
7. Cierniówka <i>Sylvia communis</i>	+ (liczna- kilkanaście śpiewających ♂♂, rodzinka)	+	MŁO / C
8. Kos <i>Turdus merula</i>	+	+	O / A

9. Pustułka <i>Falco tinnunculus</i>	1 ♀	1 ♀	PR / B
10. Jerzyk <i>Apus apus</i>	+ (ok. 400 żerujących)	+ (ok. 450 żerujących)	niełęgowy
11. Zięba <i>Fringilla coelebs</i>	+	+	TE / B
12. Słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>	2 ♂	2 ♂	TE / B
13. Sójka <i>Garrulus glandarius</i>	1	3	O / A
14. Bażant <i>Phasianus colchicus</i>	1 ♀ + 4 juv.	1 ♂	MŁO / C
15. Pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>	+	rodzinka	MŁO / C
16. Łozówka <i>Acrocephalus palustris</i>	2 + gniazdo	2 ♂	POD / C
17. Skowronek <i>Alauda arvensis</i>	3 ♂	4 ♂	TE / B
18. Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>	1, 2 rodziniki, 2,	+, rodzinka	MŁO / B
19. Wilga <i>Oriolus oriolus</i>	1 ♂	3 ♂	TE / B
20. Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>	1 ♂, 2	1 ♂, 1, 2,	TE / B
21. Krętogłów <i>Jynx torquilla</i>	1 ♂	-	S / A
22. Sroka <i>Pica pica</i>	1	-	O / A
23. Modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>	2 rodziniki	+, rodzinka	MŁO / C
24. Bogatka <i>Parus major</i>	1 rodzinka	+	MŁO / C
25. Dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>	2	1	O / A
26. Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	+ (gniazdo)	+	GNS / C
27. Kowalik <i>Sitta europaea</i>	3	2, 1, 1,	O / A
28. Białorzzytko <i>Oenanthe oenanthe</i>	1 ♂	-	O / A
29. Kwiczół <i>Turdus pilaris</i>	4	1	O / A

30. Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>	1♂, 1,	1♂	TE / B
31. Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	1♂	2♂	NP / B
32. Wrona <i>Corvus cornix</i>	1	-	O / A
33. Piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>	-	2♂	TE/ B
34. Przepiórka <i>Coturnix coturnix</i>	-	1♂	S/ A
35. Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>	-	1 + 1 juv.	MŁO / C
36. Myszolów <i>Buteo buteo</i>	-	2	PR / B
37. Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>		1♂	Niełęgowy

Przykładowe fotografie ściśle chronionych gatunków ptaków stwierdzonych podczas wykonywanie ekspertyzy:

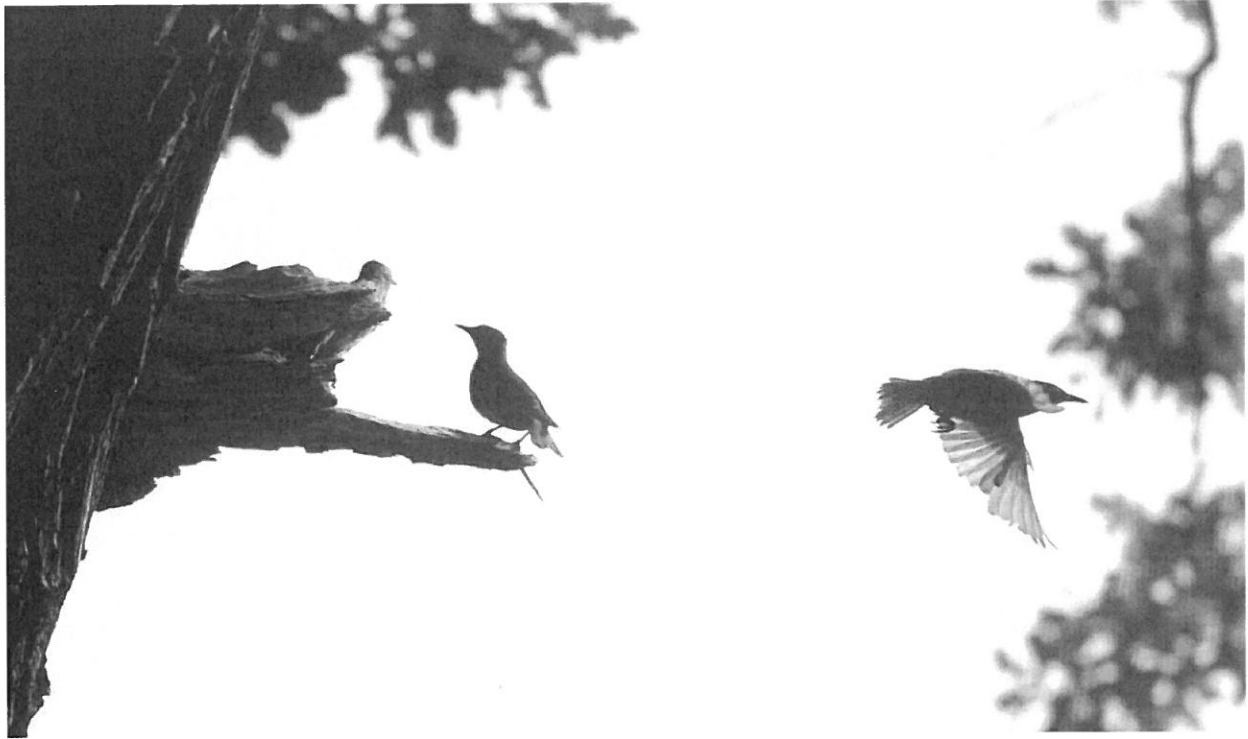
Fot. 6 Mimo, że jerzyki nie gniazdowały na inwentaryzowanym obszarze to teren ten stanowił istotne miejsce żerowania dla gliwickiej populacji tego gatunku. (fot. M. Zawadzki)

Fot. 7 Najliczniejszą pokrzewką była cierniówka, w kilkunastu miejscach słyszano śpiewające samce, a także obserwowano rodziny tych ptaków. (T. Tańczuk)

Fot. 8 W kilku miejscach obserwowano kukułki. (Fot. T . Tańczuk)

Fot. 9 Młode szpaki są ciągle dokarmiane przez rodziców (M. Zawadzki)

Fot. 10 Na badanej powierzchni gatunkiem lęgowym jest wymieniony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej Gąsiorek Laniu collurio (M. Zawadzki)

Fot. 11 Nieliczna na Śląsku białozzytka jest sezonowym beneficjentem prac związanych z budową, po ich zakończeniu teren ten przestanie być atrakcyjnym dla tego gatunku. (T. Tańczuk)

Omówienie wyników inwentaryzacji :

Podczas wykonywania ekspertyzy na inwentaryzowanym terenie zaobserwowano 37 gatunków ptaków z których 35 uznano za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe. Do najcenniejszych taksonów stwierdzonych w trakcie waloryzacji w „Wilczych Dołach” można niewątpliwie zaliczyć przepiórkę (odzywający się samiec w dniu 02.07.2020). Przepiórka jest gatunkiem lęgowym zidentyfikowanym jako zagrożony w oparciu o kryterium A2 (szybki spadek liczebności) IUCN na podstawie danych monitoringowych uzyskanych w MPP (Chodkiewicz i in. 2016). Kolejnym gatunkiem o identycznym statusie jest szczygieł, którego liczebność w ciągu ostatnich dwóch dekad zmniejszyła się aż o 70%. W przeznaczonych do wycinki drzewach zlokalizowano czynne gniazda szpaków w dziuplach wykutych przez dzięcioła dużego, obserwowano również kowaliki i kilka innych dziuplaków (vide tabela 2). W dwóch miejscach odnotowano zaniepokojone samce gąsiora, gatunku wymienionego w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej (potoczna nazwa dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, stanowiącej wersję skonsolidowaną wcześniejszej dyrektywy EWG 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 o ochronie dziko żyjących ptaków). Z ptaków szponiastych zaobserwowano parę myszołówów, natomiast sokoły były reprezentowane przez najliczniejszą z nich – pustułę. Duży stopień ulistnienia nie pozwolił na zlokalizowanie gniazd tych prawdopodobnie lęgowych tutaj gatunków. Należy podkreślić, że z uwagi na wykonanie inwentaryzacji poza zasadniczą częścią sezonu lęgowego ilość gatunków lęgowych jest z pewnością zaniżona.

Stanowisko odnośnie planowanej wycinki :

Podczas wykonywania ekspertyzy stwierdzono aż 37 ściśle chronionych gatunków ptaków z których 35 uznano za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe (vide tabela 2). Z uwagi na wykonywanie ekspertyzy poza zasadniczą częścią sezonu lęgowego należy założyć, że liczba ta jest zaniżona.

W wielu miejscach obserwowano osobniki młode, stadka rodzinne, skupienia żerowiskowe, a także miejsca żerowania. Wykryto również dziuple i gniazda.

W trakcie wykonywania ekspertyzy wykryto 2 stanowiska gąsiorka *Lanius collurio*. Gatunek ten jest wymieniony w załączniku I Dyrektywy „Ptasiej” i podlega szczególnym rygorom ochronnym na terenie Unii Europejskiej.

W kilku miejscach stwierdzono żerujące na drzewach ściśle chronione kowaliki *Sitta europaea* i Dzięcioły duże *Dendrocopos major*. Zlokalizowano dziuple , a także miejsca żerowania.

Stan prawny :

Wg stanowiska Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska z dnia 14.06.2017 właściciel terenu przed przystąpieniem do prac związanych z usuwaniem drzew i krzewów powinien ustalić czy znajdują się tam gatunki objęte ochroną.

Ochrona gatunkowa ptaków obowiązuje cały rok, niezależnie od okresu lęgowego. W stosunku do wszystkich chronionych gatunków ptaków obowiązują zakazy dotyczące m.in.:

- niszczenia siedlisk lub ostoi będących :
- obszarem rozrodu, wychowu młodych
- odpoczynku, migracji lub żerowania,
- niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd,
- umyślnego płoszenia lub niepokojenia.

Zakazy z zakresu ochrony gatunkowej, jak również wykaz gatunków chronionych, określają rozporządzenia Ministra Środowiska z:

16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183).

Nadmienić należy, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 7 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt w stosunku do zwierząt gatunków chronionych obowiązuje m.in. zakaz „umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w **okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych**, lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących, niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, czy **niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania**” (par. 6 ust. 1-3 rozporządzenia).

Tak więc chronione są nie tylko gniazda, ale co istotne również miejsca wychowu młodych i żerowania.

Naruszenie zakazów w stosunku do gatunków chronionych jest wykroczeniem i podlega karze aresztu albo grzywny. Dodatkowo, jeśli zniszczenie będzie znacznych rozmiarów albo szkoda w gatunkach chronionych będzie istotna, zastosowanie mogą mieć przepisy Kodeksu Karnego (art. 181).

Wnioski :

Należy zauważyć, że nawet u schyłku sezonu lęgowego szeroko zakrojone prace wycinkowe stanowią zagrożenie dla chronionych gatunków ptaków (w tym dla wymienionego w załączniku I Dyrektywy „Ptasiej” gąsiorka *Lanius Collurio*).

Z ornitologicznego punktu widzenia ewentualne przeprowadzenie zaplanowanej wycinki nie jest na chwilę obecną możliwe.

Literatura :

Borowiec M., Stawarczyk T., Witkowski J. 1981.
Próba uściślenia metod oceny liczebności ptaków
wodnych. Not. Orn. 22: 47-61.

Chylarecki P., et al. 2018.
Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa

Chylarecki P., Sikora A., Ceniań Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków
lęgowych.
Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa

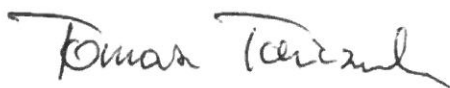
Dyrz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia
faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

<https://monitoringptakow.gios.gov.pl/ptaki-krajobrazu-rolnego.htm>

KAS. Kartoteka Awifauny Śląska 2017. [http://
www.kas.ptakislaska.org](http://www.kas.ptakislaska.org).

Stawarczyk T. 2001. Ornitologiczna waloryzacja
akwenów Śląska. Ptaki Śląska 13: 5–18.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i
zmiany. PTPP
„pro Natura”, Wrocław.

ATHENE Michał Zawadzki
46-070 Ochodze, ul. Łakowa 3
NIP 7542694712, Regon 360292096
tel. 533 690 900
e-mail: athenezawadzki@gmail.com
www.athene.info.pl

(Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne)

Opole, 11.07.2020

